СВОБОДА SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

РІК LVII. Ч. 202. ДЖЕРЗІ СИТІ і НЮ ЙОРК, СЕРЕДА, 31-го СЕРПНЯ 1949. No. 202. JERSEY CITY and NEW YORK, WEDNESDAY, AUGUST 31, 1949. VOL. LVII.

ТРИ ЦЕНТИ в Злуч. Держ. Америки ПЯТЬ ЦЕНТІВ Закордоном — Тел. „Свободи": BErgen 4-0807 / 4-0237 — Тел. У. Н. Союзу: BErgen 4-1016 — THREE CENTS in the U. S. of America FIVE CENTS Elsewhere

АМЕРИКА НЕ БУДЕ ВМІШУВАТИСЯ У ВНУТРІШНЮ ГОСПОДАРКУ АНГЛІЇ

Филаделфія, 30 серпня. — У своїй промові на конвенції Американського Легіону президент Труман обговорив чотири засади, на яких опирається американська економічна політика у відношенні до чужинних демократичних держав. Зокрема згадав він про економічне положення Великобританії і заявив, що це не є ділом Злучених Держав вмішуватися у внутрішню господарку цієї країни, якщо йдеться про американську фінансову допомогу дл нeї.

Цю заяву склав президент зогляду на недалеку фінансову конференцію Америки, Англії й Канади, яка почнеться в Вашингтоні 7 вересня. З деяких позаурядових кол були спроби спонукати уряд Америки вплювати на уряд Великобританії, щоб вона змінила свою економічну політику з соціялістичної на капіталістичну. Щоби відкинути цей тиск, президент заявив, що нашим сусідам треба дати помічну руку в їхнім критичнім положені, одначе не виявив, як далеко Америка піде в цій справі. „Ми не є заінтересовані в допомогових підприємствах" ані не змагаємо „до підступних розвязок" для економічних недомагань світу — сказав президент. Европа мусить розвинути ближчу економічну співпрацю і ми їй допоможемо, щоб довести до поширення виміни дібр і прислуг між націями, згадав президент. Він признав, що такий економічний союз не є легкий, одначе він пригадав демократіям, що вони мусять навчитися перемагати давні упередження й звички, які стоять на перешкоді до виміни продуктів за продукти, замість вимінювати їх за гроші.

Президент виголосив свою промову негайно після відкриття конвенції, в якій він узяв теж участь як делегат посту Американського Легіону з Мизурі. Після промови він свобідно замішався між делегатів і жартував з ними по товариськи, як це буває його звичкою. Він між ін. згадав, що в цій самій конвенційній залі він дістав минулого року номінацію на кандидата на президента.

СЛІДСТВО В СПРАВІ ПЯТЬ-ВІДСОТКОВЦІВ ПЕРЕДАНЕ ДЕПАРТАМЕНТОВІ СПРАВЕДЛИВОСТИ

Вашингтон. — Всі протоколи, списані підчас конгресового слідства в справі „пятьвідсотковців", тобто посередників при наділюванні урядових контрактів підприємцям, передано департаментові справедливости для евентуального поставлення в стан обвинувачення осіб, які провинилися проти закону. Головним виновником буде мабуть приятель ген. Вона, Джан Марагон, який підчас переслухання в сенатській комісії допустився кривоприсяги. Вон є військовим прибічником президента в Білому Домі, тому слідство викликало таке загальне заінтересування.

СПІР В СТАЛЕВІМ ПРОМИСЛІ

Урядова рада для вишукання фактів у спорі за платню між юнією сталевих робітників і підприємців заявила, що вона підійметься посередництва між обома сторонами.

КОМУНІСТ НАВЧАЄ СУД ПРО ЦІЛИ РЕВОЛЮЦІЇ

Ню Йорк. — Макс Вайс, який назвав себе провідним теоретиком Комуністичної партії, давав судові лекцію про цілі комуністичної революції впродовж повної години. Він потвердив майже всі закиди, які виніс прокуратор проти обвинувачених комуністичних провідників. Він признав, що то він склав програму навчання для підпільних комуністичних шкіл; що цю програму одобрила партія і назвав по імені трьох підсудних, як членів партійної освітної комісії. Згадуючи про комуністичну революцію, Вайс потвердив, що комуністи вжиють насилля, щоб дійти до влади, якщо не зможуть добитися керми краєвих справ мирною дорогою. Коли треба вживати засобів, а коли насилля, це залежить від тактики в данім моменті, пояснив свідок. Він назвав американський уряд машиною для насилля тому, що він послугується армією, поліцією, судами й тюрмою. Якщо комуністи прийдуть до влади, розібють державну машину, а пануючу клясу перемінять на поневолену і пішлють капіталістів на роботи до майн, та до інших місць. — Вайс був 28 свідком оборони, а розправа триває вже 33 тиждень.

ДЮЇ ДОМАГАЄТЬСЯ ЗВІТУ З ПРОТИКОМУНІСТИЧНИХ ДЕМОНСТРАЦІЙ

Губернатор стейту Ню Йорк, Тамес Е. Дюї, зажадав від поліційної влади звітів про суботішню демонстрацію Американського Легіону в околиці Пікскил, де мало відбутися зібрання прокомуністичних елементів при співучасти нігерського співака Пола Робсона. Демонстрація перемінилася в заворушення, серед яких покалічено кільканадцять осіб. Тимчасовий звіт стейтової поліції виказує, що прихильники Робсона зачепили членів Легіону, після чого прийшло до заворушень, кулачної боротьби й різних насильств. Стейтова поліція заборонила масові зібрання прокомуністичної Американської Партії Праці з Ню Йорку для протесту проти демонстрантів.

ЗА ДОПОМОГУ ТОРГОВЕЛЬНІЙ ФЛЬОТІ НА НАРАДАХ ЛЕГІОНУ

Ню Йорк. — Комісія торговельної фльоти вислала 200,000 різних друків на адреси членів Американського Легіону в справі розбудови торговельної фльоти приватними підприємцями. Агітація має на меті спонукати конвенцію Легіону до підтримки цієї справи. Комісія твердить, що „вистачальна торговельна маринарка є так само важлива для оборони країни, як армія, воєнна маринарка або повітряні сили чи наша мирна економія".. Комісія склала програму побудови торговельної фльоти.

ПОЗИЧКА З АМЕРИКИ ДЛЯ ТІТА

Вашингтон, 29 серпня. — Серед безупинних обвинувачень Совєтів на Тіта і негайних його відповідей на ці напади, уряд Югославії, який стоїть під його диктатурою, вніс формальне зголошення за позичку з Експортово-Імпортового Банку у Вашингтоні. Югославський уряд хоче дістати $25,000,000 на закупно американського копальняного виряду, щоб міг експлуатувати свої засоби міді й цинку. Позичка мала б бути сплачена стратегічними матеріялами, яких потребує Америка. Секретар стейту Дін Ачесон заявляє, що одною з умов уділення позички є, щоб Тіто виключив спілку з Совєтами. Америка хоче дати позичку на те, щоб помогти Югославії видержати економічну блокаду, яку переводить Росія супроти цієї країни. Позичка Америки для Югославії була б другим ступнем в економічній скруті. Першим є продаж фабрики вартости $3,000,000 для перетоплювання сталі.

ГОФМАН ПРО БРИТАНСЬКІ ЗАКУПНА В АМЕРИЦІ

Вашингтон. — Розвязка недостачі американськгоо доляра в Англії залежатиме від спосібности цієї країни обнижити ціну своїх продуктів до такої міри, щоб можна було їх вивозити до Америки і дати американським купцям нагоду їх купувати, виявив Пол Гофман, Адміністратор Економічної Кооперації. Він повернувся з Европи минулої суботи й перед репортерами виявив економічні недомагання Англії. Наскільки йде про дальше обезцінення англійського фунта стерлінга, то про це, на думку Гофмана, не буде мови на недалекій фінансовій конференції. Експерти на конференцію вже приїхали до Вашингтону і тут підготовляють її агенди.

В СЕНАТСЬКІЙ КОМІСІЇ ОДОБРИЛИ ВИДАТКИ НА ВОЄННЕ ЗНАРЯДДЯ ДЛЯ ЕВРОПИ

Вашингтон. — Сенатська комісія закордонних справ одобрила предявлення адміністрації, щоб з пропонованого видатку півтора біліона на зброєння Европи, призначити $155,000,000 на виряд для тамошних воєнних фабрик і на заплату робітників підчас продукції. Деякі сенатори висловлювали побоювання, що американські фонди підуть на побудову нових воєнних фабрик поза границями ЗДА, одначе уряд запевнив, що не буде будувати таких фабрик, які забрали б працю робітникам у Злучених Державах.

Сенатська комісія прийняла теж поправку до законопроекту, щоб дати фінансову допомогу некомуністичному Китаєві

АМЕРИКАНСЬКІ ТУРИСТИ В КАНАДІ

Оттава. — Канада заробила в минулому році $157,000,000 від американських туристів, як це оприлюднює Бюро Статистики. Є це найбільший заробіток на туристах в історії Канади. Загалом видали американські туристи в Канаді $270,000,000 минулого року, а канадійці витратили в Злучених Державах своїх $113,000. Тому, що Злучені Держави є Джерелом доляра для Канади, оцей обмін обслуг є другим найважнішим засобом для припливу доляра до Канади. Найбільше долярів дістає Канада за продажу газетного паперу до Стейтів.

СПІЛКА МИСТЦІВ ЗАКІНЧИЛА ПЕРШУ ПРАЦЮ.

Новостворена Спілка Мистецької Праці закінчила і минулого понеділка передала свою першу контрактову працю, мистецьке помалювання залі Народного Дому в Брукліні. Це буде чи не перша українська заля в Злучених Державах, помальована не тільки по всім мистецьким правилам, але й в чисто українському стилю. Згідно зі заявою мистців, залю помальовано на підставі полтавських взірців українського народного мистецтва, узгляднюючи всі архитектурні місцеві можливости та естетичні вимоги. Праця робить незвичайно гарне і радісне враження. Її виконавці, це загально відомі українські мистці, що тільки недавно приїхали до цеї країни з европейської скитальщини та створили свою спілку, до якої входять: Микола Бутович, Святослав Гординський, Сергій Литвиненко, Антін Малюца, Іван Паливода, Дмитро Поторока та Волод. Січинський. Управа Народного Дому в Брукліні, в склад якої входять Юліян Палчак — голова, Михайло Баглай — секретар і Петро Пелех — касієр, виявила помітне вдоволення з виконаної праці під кожним оглядом.

СУМНЕ „СВЯТО ВИЗВОЛЕННЯ" В СЛОВАЧЧИНІ

Зволен, Словаччина, 30-го серпня. — В Словаччині закінчено кількаденні паради, що їх влаштовано з нагоди п'ятиріччя словацького повстання проти німців. В останній великій військовій параді з цеї нагоди взяли участь члени комуністичного уряду з президентом Клементом Готтвальдом на чолі, а їх промови зводилися майже виключно до напастей на західних аліянтів та до подяк „великому Сталіну" за „визволення". Звертається увагу, що звичайно скора до демонстрацій словацька публіка, приймала ці заяви мовчазно та без будь-якої реакції. Президент Готтвальд знову накидувався на Ватикан, називаючи його найбільшим ворогом „народних демократій".

СОВЄТИ ДОМАГАЮТЬСЯ ГРОШЕЙ ЗА ТУРЕЦЬКОГО НЕБІЩИКА.

Анкара, 30. серпня. — Совєти виставили турецькому урядові рахунок на 16,000 долярів за „лікарську опіку", уділену турецькому курієрові, що вмер серед загадочних обставин в потягу під час подорожі з Москви до Туреччини. Совєти твердили, що курієр мав сам пострілитися та вмер від ран. З турецького боку не скривається підозрінь, що в цілій афері не обійшлося без таємної руки совєтської поліції.

РОЗГРОМ БОЛЬШЕВИКІВ В ГРЕЦІЇ ПРОДОВЖУЄТЬСЯ

Атени, 30. серпня. — Грецька армія з успіхом продовжує громлення большевицьких партизанів на фронті в горах Граммос. В битві на північному секторі району, згинув командант партизанської дев'ятої дивізії та цілий його штаб, в складі около 30 осіб. З багатьох ділянок фронту большевики в паніці втікають в напрямку албанського кордону. Частини грецької армії роблять всі необхідні заходи, щоби відтяти партизанам шлях втечі, але ці завдання натрапляють на великі теренові труднощі. Стверджується, що головною передумовою теперішніх перемог було наладнання постачання та насамперед відповідна розбудова шляхів. Грецьке командування робить дальші заходи для остаточного переможного закінчення кампанії ще перед часом, коли мають зачатися осінні дощі. На підставі дотеперішніх перемог остаточний вислід громадянської війни в Греції вважається вже за перерішений, хоча теж не має сумніву, що Москва продовжуватиме там свою підривну акцію.

ПІДРИВНИЙ СТРАЙК У ФІНЛЯНДІЇ ПОШИРЮЄТЬСЯ

Гельсінки, 30 серпня. — Керований комуністами політичний страйк у Фінляндії поширився вчора на металеву індустрію, практично припиняючи роботу при будові п'ятьох кораблів, призначених для Совєтського Союзу на конто воєнних відшкодувань. Комуністи зорганізували цей страйк з виразною метою створити передумови для совєтської інтервенції та з метою повалення теперішнього уряду і встановлення комуністичної диктатури.

ГЕН. АНДЕРС ВИКЛЮЧАЄ МОЖЛИВІСТЬ УСПІШНОГО ПОВСТАННЯ ПРОТИ МОСКВИ.

Лондон, 30. серпня. — Напередодні річниці німецько-совєтського нападу на Польщу, що започаткувало другу світову війну, командант польських військ на вигнанні, ген. Андерс, відбув пресову конференцію, під час якої заявив, що він виключає можливість успішного повстання в Польщі, як довго там держить свою руку Москва. Натомість він вважає, що комуністичний режим в Польщі був би повалений протягом 24 годин, якщоб тільки Москва вступилася. Ген. Андерс висловив думку, що Совєти тепер навіть бажали б собі будь-яких виступів революційного руху, щоби мати причину до дальшого поголовного винищення анти - совєтських елементів, які — по думці Андерса — становлять в Польщі 90 відсотків.

САМОГУБСТВО В БАЗИЛІЦІ СВ. ПЕТРА

Рим, 30 серпня. — Вчора один молодий і добре одягнений чоловік пополнив самогубство в базиліці св. Петра, скочивши з висоти около 170 стіп перед сам головний престіл та на очах паломників. Базиліку замкнено на кілька годин, заки довершено нового посвячення, згідно з церковними законами.

НАРАДИ ВІЙСЬКОВИХ КОМАНДАНТІВ КРАЇН КОМІНФОРМУ

ОБГОВОРЮВАНО „БІЖУЧІ ПИТАННЯ" ТА ВИНЕСЕНО „ВІДПОВІДНІ РІШЕННЯ"

Белград, Югославія, 30 серпня. З добре поінформованих джерел тут повідомлено про підозрілі наради шефів військових штабів країн керованого Москвою Комінформу, що відбулися в останньому в столиці Болгарії, в Софії. В нарадах взяли участь численні генерали зі Совєтського Союзу, Польщі, Чехословаччини, Румунії, Мадярщини, Болгарії і Албанії, які прибули там в повних уніформах та під претекстом міжнародної виставки коней. В єдиному офіціяльному комунікаті Комуністичного Інформаційного Бюра на цю тему говориться, що це відбулися наради зліпленої Москвою Ради господарської самодопомоги та що там обговорено „біжучі питання" і винесено „відповідні рішення". З факту, що в нарадах взяла участь Анна Павкер вноситься, що наділі це були наради Комінформу, або що вони відбулися рівночасно, тільки про них не згадується. Проте, в столиці Югославії звертається увагу на два „припадкові" факти, іменно, наради уніформованих шефів штабу країн Комінформу і рівночасна концентрація совєтських моторизованих дивізій в Мадярщині в безпосередньому віддаленні від югославського кордону. Звертається теж увагу, що Совєти цим разом не завдали собі окремого труду, щоби задержати в таємниці прибуття совєтських дивізій до Мадярщини і їх розташування, як теж не скривали військових нарад в Софії. З цего робиться висновок, що головною ціллю тих заходів може бути радше бажання залякати Югославію, ніж починати будь-яку конкретну акцію, хоча нею погрожувано. Вістки з Болгарії потверджують, що теж болгарські війська залишили свої гарнізони в нутрі країни, але немає будь-яких конкретних повідомлень про концентрацію тих військ на югославському кордоні.

ЗАПОВІДАЮТЬ ЛІКВІДАЦІЮ ТІТА ПРОТЯГОМ ПІВ РОКУ

Берлін, 30 серпня. Західна розвідка одержала інформації, що Совєти рішені вжити всіх заходів для ліквідації бунту маршала Тіта і його самого протягом найблищих шістьох місяців. Концентрація совєтських дивізій в Мадярщині та наради військових командантів країн Комінформу в Болгарії мали б бути вже практичними заходами в цьому рішенні.

ЗМУШУЮТЬ НІМЦІВ ДО ПАРТИЗАНСЬКОЇ ВІЙНИ В ГРЕЦІЇ

Берлін, 30 серпня. Вчора втекли в американську зону п'ятьох німецьких членів зорганізованої в совєтській зоні „народньої поліції", виясняючи, що їх змушували „зголоситись добровільно" до большевицьких партизанів в Греції. Вони стверджують, що совєтські окупаційні власті тепер забирають до Греції всіх членів поліції, що не жонаті та що не переступили 25 років життя. З інших джерел повідомляється, що рівночасно з поповнюванням німцями розбитих большевицьких дивізій в Греції, їх вислається теж окремими частинами на кордони Югославії для „спеціяльних доручень". П'ятьох втікачів були в повному політичному вишколі і вони твердили, що їх слідами пішло б багато інших, тільки бояться, що американці можуть їх видати Совєтам.

ВСТАНОВЛЕНО НАПРЯМНІ БРИТАНСЬКОЇ БОРОТЬБИ З КРИЗОЮ

Лондон, 30 серпня. Британський уряд відбув вчора чотиро-годинні наради, встановлюючи політичні напрямні для своєї делегації на конференцію у Вашингтоні, що має відбутися в наступному місяці в справі фінансової кризи в країнах стерлінгової системи, спричиненої недостачою долярових і золотих резерв в державних скарбницях. В столиці Британії з окремим вдовіллям прийняли заяву президента Трумана у Филаделфії, що виступив проти останніх обвинувачень та критицизму, звернених проти британського уряду в справах крізи.

ЗБІЛЬШЕНО ДОПОМОГОВИЙ ПРИДІЛ ДЛЯ БРИТАНІЇ З ПЛЯНУ МАРШАЛА

Париж, 30 серпня. Адміністрація Програми Европейської Відбудови, базованої на пляні Маршала, збільшила приділ допомоги для Британії з 840 на 960 мільйонів долярів. Першої суми Британія не хотіла прийняти, вважаючи такий розподіл несправедливим. Допомогові фонди для інших країн запропоновано в такій висоті: Франції — $704 міл., Італії — 407 міл., Голандії — 305 міл., Греції — 163 міл., Норвегії — 94 міл., Данії — 91 міл., Західній Німеччині — 348 міл., Австрії — 174 міл., Бельгії і Люксембургові разом — 312 міл., Ірляндії — 4 міл., Ісляндії — 7 міл., Португалії — 33 міл., Швеції — 48 міл., Туреччині — 61 міл., і Трієстові — 17 мільйонів долярів.

ТОРГОВЕЛЬНИЙ ДОГОВІР МІЖ НІМЕЧЧИНОЮ І ШВАЙЦАРІЄЮ

Франкфурт, 30 серпня. Минулої суботи в місті Берні підписано німецько - швайцарський торговельний договір, що його представники військових управлінь Західної Німеччини назвали милевим кроком до відновлення довго занедбуваних принципів вільної торгівлі в Західній Европі. Договір передбачує вільну торгівлю предметами широкого вжитку, за винятком харчів та сільсько-господарських продуктів.

ВІДКРИТО ПОКЛАДИ УРАНУ В СОВЄТСЬКІЙ ЗОНІ

Берлін, 30 серпня. Контрольована британцями німецька преса повідомляє про відкриття нових покладів урану в совєтській зоні Німеччини. Подробиць не подається, тільки стверджується, що це відкриття вже експлуатується під строгою контролею совєтських військових властей. Уран, як відомо, вживається до виробу атомової бомби.

SVOBODA
UKRAINIAN DAILY
FOUNDED 1893

Ukrainian newspaper published daily except Sundays, and holidays by the Ukrainian National Association, Inc. at 81-83 Grand Street. Jersey City 3, N. J.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N.J. on March 30, 1911 under the Act of March 8, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for Section 1130 of Act of October 3, 1917 authorized July 31, 1918.

ПЕРЕДПЛАТА:		SUBSCRIPTION RATES:	
На рік	$7.00	One year	$7.00
На пів року	$3.75	Six months	$3.75
На три місяці	$2.00	Three months	$2.00
В Джерзі Ситі і Закордоном:		Foreign and Jersey City Rates:	
На рік	$10.00	One year	$10.00
На пів року	$ 5.25	Six months	$ 5.25
На три місяці	$ 2.75	Three months	$ 2.75
Число з понеділка (англійською Частиною):		Monday's issue (the Ukrainian Weekly, English language supplement):	
На рік	$2.50	One year	$2.50
На пів року	$1.50	Six months	$1.50

Кожна зміна адреси коштує 10 центів.

За оголошення редакція не відповідає.

Адреса: "SVOBODA," P. O. Box 346. JERSEY CITY 3, N. J.

ДО ШКОЛИ!

Ось ми на порозі нового шкільного року. Важна це хвилина в кожній хаті, де є діти, особливо, коли треба рішатись вибирати певний шлях, що має заважити на їхньому життєвому шляху. Коли йдеться про українську етнічну групу в Америці, то треба ствердити, що український робітник, хоч чорно працював і небагато заробляв, проте докладав усіх сил, щоб дати своїй дитині якнайкращу освіту. Теж і про нашу молодь можна сказати, що багато з неї тяжко працювало, щоб дістатись до найвищих шкіл та їх покінчити. Так було останніми десятиліттями, так буде й тепер. Про це немає потреби широко розписуватись, як це бувало давніми часами, бо наш загал уже добре розуміє вагу вищої освіти й конечну потребу мати в наших рядах якнайбільше число високо освіченої, нової провідної верстви. Тому, коли нині пишемо про школу, то маємо на думці дещо інше, а саме таке джерело науки, яке вяже українське громадянство в Америці й тут роджену нашу дитину з історією і культурою українського народу та з українською церквою.

Живучи на американській землі вважаємо наскрізь природним явищем, щоб жити її життям, вглиблюватись в її історію, пізнати її справжнього духа та її національних та духових велитнів. Нагод до цього маємо всюди повно, що теж природне й самозрозуміле. Зате інакше мається справа з українознавством, а зокрема з навчанням української мови дітей, що з української крови, а цеї мови цілком не знають, або дуже слабо нею володіють. На те й хочемо звернути увагу теж і тим разом з нагоди нового шкільного року.

Сьогодні американсько-українське громадянство в такому положенні, що може без особливих труднощів надолужити щодо української школи та науки це, чого не можна було виконати давніше. Уже те одно, що з Европи прибуло так багато фахових українознавців чи інших знаменитих сил, що їх можна і треба використати для плекання української культури та українського мистецтва, улегшує старій іміґрації здійснення цього завдання, яке завжди було їй на серці. Маємо вже поважне число цілоденних українських шкіл і вечірних. Нам здається, що й вони повинні покористуватись досвідом і фаховим знанням тих наших сил, що до нас уже прибули чи прибувають. Читаємо тепер раз-у-раз про різні „курси", які влаштовуються учителями з відомими іменами. Зі звітів може кожний переконатись, що маємо до діла з серіозними програмами і запорукою, що все буде як слід переведене. Маємо „вакаційні оселі", що за короткий час вміють наших дітей захопити українською мовою, піснею, танками і т. п. Сьогодні може наша молодь і „позаочно" набрати української освіти, чи її доповнити. До всього цього треба в першу чергу доброї волі. Треба тільки більшого зацікавлення отими нашими школами, освітними курсами, вакаційними оселями і т. п. Якби так сталось, то можна б і в шкільній ділянці багато направити. Тому до „української школи" і на „українські курси"!

Цей клич повинен лунати у всіх наших громадах цього року куди сильніше, ніж давніми роками, бо є всюди можливості навчити нашу молодь української мови й пісні, як теж дати їй ширше знання про Україну при допомозі нових, фахових сил.

СОВЄТСЬКІ НЕВІЛЬНИКИ

Робітники в Совєтах мусять працювати 5 днів, щоб заробити на такий шматок мяса, як американці заробляють упродовж 70 мінут. Оце найновіші провірені вісті з червоного раю. Їх привезли в Париж дві делегації норвезьких робітничих юній, які недавно перевели студії з першої руки над життєвою стопою американських і совєтських громадян.

З-поза Залізної Заслони продираються тільки в ряди-годи вісті потверджені західними джерелами, а не забарвлені совєтськими урядовими звідомленнями. Тому такі вісті викликають завжди зацікавлення людей, що живуть в свобідних країнах і які мають спроможність кожної хвилини ствердити життєві відносини серед населення країн Західної культури. Звідомлення норвезьких делегацій не охоплюють життя отих 15-20 мільйонів під-совєтських людей, яких Кремль тримає в різних концентраційних таборах, а яких цивілізований світ вважає пропащими. Не відноситься це теж до тих німецьких воєнних плінників, яких совєтська влада тримає в ближче незвісних таборах і яких життєвої стопи ніхто не в силі провірити. Норвезькі звідомлення зроблені з ясною метою провірити життя совєтських робітників поза таборами і порівняти його з життям американського робітництва.

Звідомлення оприлюднені в скороченні. Одна норвезька делегація відбула студії в Злучених Державах останньої зими, друга перевела студії в Совєтах минулого літа. Оба звіти передано Адміністрації Економічної Кооперації, яка управляє Пляном Маршала в Парижі і на підставі цих звітів зладжено короткий витяг.

Норвезька делегація, вислана до Америки, згадує про поведінку американців супроти делегатів. Каже, що вони дістали повні відповіді на всі питання. Зате делегація, вислана до Совєтів, ствердила, що там просто неможливо дістати інформацій, що відносяться до життєвого стандарду, як от статистики платень, чи статистики з інших ділянок. Але можна ствердити, кільки треба праці для набуття за неї харчів або інших життєвих потреб. Знаємо певно, що на закупно одного кілограма, тобто 2.2 американських фунтів хліба, житнього чи пшеничного, або тільки ж муки чи цукру, американський робітник зуживає 9-12 мінут часу праці. Зі зіставлення цін продуктів і платень в деяких фабриках у Совєтах можна прийти до висновку, що совєтський робітник в державнім сталевім або харчовім заводі мусить працювати пів дня або й більше, щоб міг заплатити за кілограм житнього хліба, а два дні, щоб заробити на кілограм рафінованого цукру.

В Америці потрібно працювати одну годину й десять мінут, щоб заробити на купно одного кілограма американського волового мяса, а в Совєтах треба працювати в заводі пять днів на такий самий пайок мяса.

Норвезький звіт виявляє, що американські робітничі юнії дуже незалежні, як під політичним так і під економічним оглядом. Вони зависно зберігають свою незалежність і не уступають перед ніким, якщо йдеться про право вільної організації або боротьби за свобідну організацію. Сильна струя індивідуалізму слідна в цілій історії робітничого руху в Америці.

Делегати, які відвідали Совєтську Росію відкрили й там свого роду індивідуалізм, одначе він виявляється в так званій стахановщині, тобто в змаганні до швидкости в продукції за окрему додаткову заплату.

„Ціла система заплати оперта на особистих „нормах", тобто на приділах роботи, скільки це можливе в поодиноких родах продукції. Це значить, що робітникові згори назначується, яку кількість роботи він має виконати впродовж якогось часу. Щоб робітника заохотити до заробітку на втримання життя, придумано різні премії. З того виходить страшенна нерівність робітничих платень. У заводах, де в засаді пересічна заплата має виносити по 800 рублів місячно, пересічна заплата виносить по 2-3 тисячі рублів, а досягає навіть до 10-14 тисяч, як говориться в звіті.

Делегати, які поїхали до Совєтського Союзу, не мали свободи ділання, якої зазнавали в Злучених Державах. Тому норвезькі представники робітничих організацій відвідали тільки два великі міста европейської Росії. Вони теж ствердили, що в 1948 р. видано в Совєтах закон, яким заборонено совєтським громадянам приймати у своїх домах чужинних відвідувачів. Ця заборона потягає за собою відповідні кари. Це теж було перешкодою в засягуванню інформацій.

Делегати не скривали факту, що Росія як держава після війни швидко відбудовується. Порівнюючи американську промисловість з совєтською, делегати прийшли до висновку, що американський промисл має цілий американський континент за ринок збуту для своїх виробів і тому може плянувати свою продукцію і то на великі розміри. Маючи на увазі певний стандарт, Америка може теж рахувати на свої власні природні джерела для виповнення запотребувань. В Европі можна б це осягнути тільки тоді, коли б вона була обєднана.

З висліду студій тих двох комісій можна пізнати засадничу різницю між вільною продукцією і продукцією наказаною на підставі пятирічок. Коли йдеться про вислід тоталітарної совєтської системи для добра держави, то делегація признає, що вислід є додатний. Та наскільки йдеться про добробут людини, то показується, що в такій системі людина є невільником і працює не для себе, а для якогось ближче неозначеного молоха.

Л. Луців.

В ЗОЛОТОВЕРХОВОМУ КИЄВІ

(Спогад у тридцяті роковини здобуття Києва обєднаними українськими арміями).

Київ! Золотоверхий Київ, отой „вічний город" нашої України, з яким звязана слава наших князів і гетьманів та наших найбільших людей. Про цей Київ мріяла молодь західно-українських земель, коли літом 1914 року вступала в ряди Січових Стрільців, щоб „визволяти Україну з московських кайдан".

Та тільки деяким західним українцям довелося бачити нашу столицю в бурхливих 1917-1918 роках. Але прийшов 1919 рік. В липні того року Українська Галицька Армія мусіла під натиском поляків перейти річку Збруч з вірою, що шлях до Львова веде через Київ.

І сталося немов чудо. Хоч Галицька Армія була змучена, тяжкими боями з добре узброєною польською армією, то на широких просторах України набрала кріпкого духа і, обєднана зі східними українськими збройними силами, вдарила з несподіваною силою на червоного московського окупанта, що саме тоді зайняв був майже всю територію України.

Наступ обєднаних українських армій розвивався пляново та проходив, як на тодішні часи, коли всі наші вояки машерували пішком, — у „блискавичнім темпі". Вже в перших днях після переходу здобуто у важких, часто рукопашних боях, стільки простору, що наше запілля могло свобідніше відітхнути. А пізніше наші бригади здобули важну вузлову залізничу станцію Жмеринку, звідки одна армійська група пішла боєм на Київ, а друга на Одесу. Третя група йшла на північ, на Житомир та Коростень.

Наш Третій Галицький Корпус мав те щастя, що йшов на Київ. Вінниця, Козятин, Хвастів — це головніші пункти нашого бойового походу. Серця українських галицьких вояків бються живіше, в очах сяють вогні радости, бо ж усюди славні історичні місця, де наші предки вкривамися несмертельною славою. Ось Вінниця, де славний полковник Іван Богун розбив польське військо над річкою Богом. А ще дальше Хвастів, колись полковий город славного полковника Семена Палія, того лицаря „лихом недобитого", як писав Т. Шевченко, що мріяв про обєднання України, а скінчив своє життя далеко на загнанні в Московщині.

Дими бойових зустріч з ворогом чергувалися зі славною курявою по широких українських дорогах, якими маширувало галицьке військо та співало пісеньки про гетьмана Сагайдачного. Женці випростовували свої змучені спини та радісно вітали своє рідне військо, про яке вороги наговорили їм були, що це „австріяки", чужинці. І хоч ворог залишав за собою масу агітаційних летючок, щоб пропагандою зломити бойового духа галицького стрілецтва, то „галичани" кпили собі з тої бібули, бо найкращою пропагандою було надзвичайне приязне відношення населення до Галицької Української Армії. Навіть жиди, що спочатку ховалися, спокійно вилазили зі своїх криївок, бо бачили, що українські війська приносять лад і порядок. Пізніше, в січні 1920 року, жид у Вінниці, в якого я квартирував, казав до мене:

„Галічани хороші люди. Я сам доставляв збіжжя до їхньої армії, добре платили і дбали про порядок — шкода, що вони мусіли відійти".

А в Новій Ушиці один росіянин, що придивлявся почесному ходові восьмої самбірської бригади перед генералом Кравсом, приступив пізніше до мене і поважно питався, чи наша армія не схоче йти і на Москву...

„Від коли зачалася революція, я ще не бачив такої здисциплінованої армії" — казав той москаль.

За шість тижнів після переходу Збруча зблизилися ми до Києва. Ще 28 серпня большевики, перед самим Києвом, зробили були сильний протинаступ, що загрожував нам поважними ускладненнями. Дехто казав пізніше, що вони хотіли в той спосіб зискати хоч два-три дні для евакуації Києва та інші твердили, що вони в той спосіб бажали віддати українську столицю московському ґенералові Денікінові, що з Полтави йшов в напрямі Києва. Бо воно червоний, чи білий, але все ж таки москаль москалеві ближчий, направду однокровний брат.

Та большевицький протинаступ заломився в вогні наших батерій і рушниць і зближався день 30 серпня, коли ми підійшли до нашої столиці так близько, що вже видко було золотобанні церкви.

Ворог ставив запеклий опір. Треба було в рукопашних боях проганяти його з останніх позицій перед городом. Та тут уже не треба було старшинам видавати наказу стрільцям, щоб ішли в наступ. Коли галицькі стрільці побачили сяюче золото на київських церквах, то старшини мусіли стримувати їхній бойовий запал, бо конче хотіли втримати бойову лінію та звязок зі сусідніми командами.

Та старший десятник Попадюк таки не послухав і вирвався зі своєю чотою поза гайок може на один кілометер вперед, звідки за годину припровадив пів сотні полонених большевиків.

„Прошу робити зі мною, що хочете, пане сотнику, я провинився, знаю це добре, але я не міг витримати. Я видів, що там в окопах вони крутяться і вертяться, як ті пискорі на рожні, і я їм поміг прийти сюди!"

Як сонце сховалося за ліси, ми вступили на київське передмістя, Демиївку. Там ми й заночували, а спали в повному поготівлі таки на вулиці, хоч ворог з кораблів на Дніпрі здорово обстрілював город, попадаючи і в нашу Демиївку.

Був ранок 31 серпня 1919 року. Соняшний літній день. Ми довго ждали на накази, що чомусь були спізнилися. Можливо, що Начальна Команда, яка вже певно мала вістки про те, що до Дніпра зі сходу зблизився Денікін, вагалася, що далі робити. Та вкінці таки прийшов наказ, що машируємо в Київ. Стрілецтво нічого не знало про Денікіна. — Воно тішилося, що піде тими самими вулицями нашої столиці, куди колись ішли вої князя Ярослава Осмомисла, князя Романа і короля Данила, та козаки кульчицького шляхтича, славного гетьмана Петра Конашевича Сагайдачного. Вистроєні в стрункі колони твердим військовим кроком маширували наші курені, полки і бригади київськими вулицями. Не знаю, чи це була неділя, чи ні, але знаю, що все населення Києва святково одіте вийшло на вулиці нашої столиці та грімким невгаваючим „Слава!" вітало армію. Старшин і стрільців обсипували квітами, впихали силою в стрілецькі кишені папіроси та солодощі і всякі ласощі. Такого ентузіязму ми ще не бачили. Стрільці гордо вибивали кроки на київському камені, бо бачили, що справа, за яку борються, це справа всього українського народу. Їхня мрія з дитячих літ сповнилася. Вони в Золотоверхій столиці України, вони вояки українського народу, що нічого іншого

(Докінчення на стор. 4-тій).

К. ПЕТРУС

СОВЄТСЬКІ АРЕШТАНТИ

...ПРИСВЯЧУЄТЬСЯ ОБДУРЕНИМ ЧЕРВОНОЮ ПРОПАГАНДОЮ.

104)

БЕЗВІСТІ ПРОПАЛИ

Як відомо, большевики відмовили підписати в Газі конвенцію про військовополонених, заявивши, що якщо чини червоної армії і потраплять у полон до ворога, то їх уважатимуть дезертирами та зрадниками батьківщини.

Виходячи з цієї точки зору, зрадниками батьківщини були оголошені всі бійці та командири червоної армії, які потрапили до фінського полону у минулій війні 1939 року.

Після підписання миру, командири та червоноармійці, що повернулися з полону на батьківщину, були суджені Ревтрибуналом Ленінградського військового округу, засуджені до вищої міри покарання і розстріляні.

Всі командири та частина червоноармійців, „які мали в таборі дружні зв'язки з білофінами", були послані „на місяць", а решту колишніх полонених невеликими партіями розіслали до режимних таборів НКВД.

Одна з таких „невеликих" партій, кількістю на 1,500 чоловіка, опинилася в Заполяр'ї. Тут „розстріляних" примістили до окремого таборового пункту й ізолювали від решти таборового світу та зовнішнього оточення. Суворий режим та сувора таємниця оточували їхнє перебування не лиш у таборі, але і взагалі серед живих мешканців СССР....

Спочатку їх навіть не пускали на працю поза „зоною", але через кілька місяців колишні червоноармійці почали ходити на промивання золотоносного піску, копання шуфрів для геологічної розвідки та інші подібні роботи, що відбувалися за межами комбінату, де не могли зустрічатися решта в'язнів. Щодня можна було бачити сірі колони „розстріляних", які під охороною з найвідбірніших таборових вартових ходили на працю та назад до ,спецзони".

Але шила в мішку не сховаєш. Норильлаґом проповзли чутки, що ув'язнені із спецзони, що ще носили військові уніформи, хоч і без встановлених для червоноармійців знаків, привезені до Заполяр'я як „живі мерці" за кару за те, що здалися в полон до ненависних білофінів.

Спочатку ці чутки мали характер таборових „радіо-параш" та припущень, але потім вони підтвердилися обережними оповіданнями самих „розстріляних", що зрідка тяжко-хворими потрапляли до загально-таборової в'язниці. А ще через кілька місяців, з дозволу Москви, колишніх червоноармійців почали використовувати на спільних роботах в комбінаті, що дало змогу увійти з ними в безпосередні зносини. Таким чином, арештовані не тільки „ожили", але через вільнонайманих та решту в'язнів почали спроби нав'язати нелеґальні листові зв'язки із своїми домашніми, яким офіційно повідомили з Червоної Армії, що їхні сини, чоловіки та брати „безслідно зникли".

Під великим секретом (за розголошення таємниці умовний розстріл замінювали дійсним) нещасні колишні червоноармійці оповідали, як їх вивезли з Фінляндії і, як після короткого допиту, заочно судили і з умовним розстрілом привезли до нас.

Багато з них рвали на собі волосся і каялися:

— Чому ми не лишилися у Фінляндії, коли фіни пропонували нам залишитися у них, або не поїхали до Америки на пропозицію Червоного Хреста ЗДА, що обіцяв нам добру працю, безкоштовний переїзд з харчуванням, одяг, 200 долярів авансом та американські пашпорти після переїзду до Америки?

І, дійсно, багато з полону повернули на Захід, виїхали до Америки і цим уникли природнього чи умовного розстрілу.

— Але хто міг припускати, що з нами так поведуться? — зітхали колишні червоноармійці, — ми всі, як один, виїхали б до Америки і нехай би вона лишалася тисячу разів проклята, ця Есесерія!

Прикриваючись тріскотливими фразами про віддану любов до батьківщини та „дорогого" Сталіна, „безслідно зниклий" Симонець Микола писав своїй матері до Смоленської области:

„Дорога моя мамо!

Пишу вам покищо коротко, щоб ви знали, що я, ваш син Микола, перебуваю в далекому краю, почуваю себе здоровим та бадьорим, і з радістю беру учать не тільки в обороні нашої щасливої Батьківщини, але і в будівництві соціялістичного суспільства під сяючим промінням безсмертної Сталінської Конституції та мудрим керівництвом її творця, великого батька, друга і вчителя тов. Сталіна.

Свою адресу вишлю наступного разу.

Міцно обіймаю й цілую вас,
ваш щасливий син
Микола".

Громадянка Смоленської области Симонець Євдокія, охоплена щастям від одержання звістки від сина, усе плакала та примовляла, хрестячися до єдиної, маленької, почорнілої від часу та вологи, іконки:

— І спасибі тому товаришу Сталіну, що він, милосердний, навіть з пропащих визволив мого сина. Нехай береже їх обох Цариця Небесна на довгі роки! Завжди мій Микола дякував Сталінові за всяке добро, а тепер він, парубок, ніколи не забуде його за свій порятунок...

Цього дня громадянка Симонець була „щаслива".

Бідна старенька!

Але зате її син, Микола, надривався на земляних роботах у вічній мерзлоті, проклинаючи всі „промені" „найдемократичнішої консітуції в світі", „великого і улюбленого вождя" і день свого народження...

А таборове радіо верещало:
„Я другой такой страны не знаю,
Где так тольно дышет человек!"

О. Г.

Совєтська інтелігенція

6)

Як тільки наставав ранок, професори, або їхні жінки, з ринками і банячками бігли на третю вулицю по сніданок. Так саме бігли в полудне на обід, увечері по вечерю. При тому часом треба було постояти ще й півгодини в черзі, бо людей було багато, а обслуги не було при столах, тільки в кухні.

Коли читач зможе повірити в те, ща авторка під словом чести подає за чисту правду без жадних перебільшень, то інші сторони побуту легко собі доповнити самому.

Отож в таких умовинах жила і родина професора російської літератури Б. Мав він маму, жінку і малу дитину, а походив десь з глибини Росії. Сам Б. був людиною надзвичайно мякою і флегматичною. Зате його мама і жінка мали темпераменти пекольні.

Незнайомий відвідувач, зайшовши до будинку професури чи то ранком, чи вдень, чи увечері, мав таке враження, що тут десь замкнено зо два десятки буйних божевільних: в кімнаті родини Б. постійно щось гупало, тріскало, бряжчало і валилося, а над усім тим панував дитячий крик, жіночий верескі густі прокльони та смертельні побажання в найдобірніших формах. Час до часу тримали двері, і одна з „дам" Б. вискакувала на коридор розпатлана і розхристана і кричала:

— А, ти так?! Чекай, я тобі зараз покажу!

А потім, немов нурець перед стрибком, стрімголовою кидалася до кімнати, і баталія продовжувалася. Це була звичайна форма порозумінь між свекрухою і невісткою, коли господаря дому не було в хаті. Та лишень він зявлявся на порозі — обидві кидалися до нього зі скаргами одна на другу, а що бідака не міг знайти якоїсь позиції і розібратися у всьому, то свекруха і невістка міняли тактику і зверталися проти нього спільним фронтом. Кінчалося тим, що професор вилітав за двері, аж гримав головою в протилежну стіну, і скочувався з поверху, як попарений на долину. За ним звичайно летіла шапка і ручка, кинуті „дбайливою" рукою дружини. Вже на подвірі професор Б. віддихувався, підіймав портфель і шапку, в роздумі потискав плечима і йшов на лекції, або попросту, куди очі бачать.

Завжди неголений, обідраний, в нечищених черевиках, брудній сорочці, в краватці невідомого кольору, що скоріше нагадувала жіночу панчоху, професор Б. мав постійно вигляд побитого песика. Але студенти любили, чи скоріше жаліли його.

Маючи жінку — українку і постійно перебуваючи в українському оточенні, він так зукраїнізувався, що навіть російську літературу мусів викладати по українськи, коли, зрештою, його лекції можна було назвати викладами.

Отак приходить професор Б. до авдиторії, сідає за стіл, дивлячись кудись в кут і мовчить.

— Товариш професор, — рапто уриває мовчанку якийсь студент.—А чому ви сьогодні по обід не приходили?

— Га? — відриваючись від задуми, питає Б. — По обід? А-а-а, знаєте, не міг! Поки дров нарубав, позамітав, помиї повиносив... А потім... знаєте... у мене жінка нервова... Дуже добра людина, але... нервова бідна!... А що було на обід?

— Зупа з перловими крупами і мамалига з оселедцями.

— А-а-а! З оселедцями? От шкода! Я, знаєте, дуже люблю оселедці. Я, як був ще малий...

Півгодини йшло на таку розмову. Потім професор похоплювався і починав виклад.

Нераз бувало так, що розлючена молода Б. вискакувала на коридор і кричала на все горло до чоловіка:

— Почекай, гаде! Почекай, хамська твоя мордо! Я тільки одне слово скажу — і ти згниєш в ГПУ!

На таку „родинну розмову" нагодився якось секретар інституту. Почувши цю страшну погрозу, він звернувся до жінки Б.

— Слухайте, товаришко Б.! Ви того не кричіть, бо і для вашого чоловіка і для вас з того можуть бути дуже неприємні наслідки...

— А вам до того яке діло?! — визвірилася Б. — Дивіться, який знайшовся! Я не боюсь, бо я за свої слова і так не відповідаю! Я є психічно хвора! Я маю документ, що я два місяці сиділа в психіятричній лікарні!...

— Ну, знаєте, але всеж таки ви є комсомолка і...

— Геть! — заверещала Б. — Геть, бо я зараз тобі покажу, з ким маєш діло!...

Секретар сховав голову в плечі і шмигнув далі. А розлючена Б. ще довго щось викрикувала йому вслід.

Та найделікатнішою „постаттю в той період життя в Криворізькому Педінституті був „кадидат історичних наук" доцент Куляба. Зявився він на горизонті інституту десь наприкінці 1934 року з призначенням Наркомосу (Народного Комісаряту Освіти) на доцента по катедрі історії. Молодий хлопець років 23, чорнявий, щуплий, в обтріпаному плащику, старенькому картузі і пухирями на колінах штанів, виглядав, як звичайний студент, єдине джерело для життя котрого становить державна стипендія. Ходив Куляба все трохи згорбившись, постійно нервово посмикував то одним, то другим плечем, робив гримаси і взагалі був типом, якого народній дотеп характеризує, як „прибитого з-за рогу мішком" А примітивна хитрість і постійно бігаючі очі робили з нього звичайного кишенькового злодія.

Скоро по свойому приїзді до Кривого Рогу прийшов він до нас зі старим професором Ц., сів на останніх лавах і просидів цілу годину. Коли хтось по скінченню лекції спитав професора Ц „хто це такий, той по хвилинній мовчанці багатозначно відповів:

— Це кадидат історичних наук доцент Куляба. Ду-у-уже здібна людина!... Всього чотири роки тому назад він був моїм студентом на першому курсі технікуму...

(Дальше буде).

В поході на Київ з кінцем серпня 1919 р.

(Спогад).

Дня 26 серпня 1919 р. об'єднані Українські Армії, Наддніпрянська і Галицька, осягнули лінію Бишів, Леонівка, Плісецьке, Данилівка, Западинці, Велика Бугаївка, Безрадинці, Глеваха й Васильків. Це була большевицька оборонна лінія й тут прийшло до рішаючого бою за Київ. Дві галицькі бригади, 8-ма Самбірська й 2-га Коломийська III-того корпусу дістали приказ проломити цю лінію а саме: 2-га Коломийська бригада мала йти на Васильків, а 8-ма Самбірська мала посувати вздовж залізничого шляху в напрямі Глевахи. Бій тривав цілий день зі змінним успіхом. 2-га Коломийська бригада заняла переходово Васильків, але вечером того самого дня мусіла його опустити під сильним напором большевиків. 8-ма бригада заняла залізничу стацію Васильків й її вдержала. — Моя частина, II-гий курінь 8-ої Самбірської бригади, дістала приказ продовжити ліве крило бригади й повести наступ на село Глеваху. Вечором 26-го серпня я прибув з куренем до місця призначення і заняв позиції на краю ліса напроти Глевахи обезпечившись сильно зліва. Там мала бути 5-та бригада I-го корпусу, з якою я не вспів найти лучби. Перед нами простягався филястий терен й залізничий шлях з трьома большевицькими панцирними бронепотягами, що патрулювали вздовж шляху. — Большевики заняли догідні становища перед Глевахою, на узгірях і на залізничім насипі.

Ми окопалися й заночували. На другий день вчасним ранком ми завважили большевицьку стежу, як осторожно підкрадалась до нашого ліса. Я дав приказ причаїтись й не стріляти, а нагло обскочити й забрати цілу стежу в полон, щоб засягнути язика. Мій плян не вдався. Хтось з нервових стрільців не видержав й вистрілив. Стежа в мить ока завернула назад, а ми відчинили за нею в погоні огонь. Це нас зрадило. За кілька хвилин большевики засипали нас гураганним артилерійським огнем. Довше не можна було ждати й ми рушили до наступу. З обох сторін заклекотіли скорострільи та загреміли гармати й бій почався на добре. — Ворожі бронепотяги раз-у-раз підїжджали, знаходили догідні місця і нас обстрілювали з різних сторін скорострільним й артилерейським огнем. Та це нас, мимо поважних втрат — около 40 людей — не здержало. Команданта 6-тої сотні пор. Стефанишина ранено тяжко в ногу, а його сотню перебрав найстарший рангою чет. Кивацький. Я заопікувався раненим й казав його відвезти верхом назад. Через неосторожність ранений впав з коня й зломив в додатку руку. Тільки з тяжким трудом удалось його відставити до перевязочного пункту. — Бій йшов дальше. Кілька разів большевики пробували малими випадами перейти до протинаступу, але без успіху; мусіли вертати назад до своїх окопів. Ми підсувались все близше й близше. Надвечір наше ліве крило почало наближатись до залізничої лінії Боярка-Хлеваха. — Це завважили большевицькі бронепоїзди. Боячись, щоб не були відтяті, скорим маневром вицофались один за одним з поля бою. Ми це використали, наперли ще сильніше і большевики в неладі почали втікати. Ми пігнали за ними та не вспіли їх дігнати, бо саме в тім часі на правім крилі счинилось щось для нас зовсім несподіване. Це вискочила ізза залізничого насипу большевицька кавалерія Буденного й повним розгоном почала нас окружати зі всіх сторін. Прийшов критичний момент. Здавалось, що нас всіх вибють до ноги. Настала суматоха й замішання, але тільки на кілька хвилин. Старшини в мить зорієнтувались в грізній ситуації. Впали короткі, переразливі прикази: „Кавалерія, стріляти!" Це понеслось блискавкою. З широко розкиненої розстрільної потворились моментально більші й менші гуртки та скорострільні гнізда. — Почалась дика стрілянина на всі боки в напрямі гальопуючої до нас кавалерії.

Так привитана большевицька кавалерія вспіла ще на моїм правім крилі зарубати шаблями 8-мох стрільців, а дальше не видержала й розбіглась на всі можливі сторони. На полі бою остали ранені і кількадесять кінських та людських трупів. — Курінь був врятований, Глеваха здобута. Большевики пішли в ростіч. По заході сонця 2-га Коломийська бригада і III-тий та IV-тий курінь 8-мої Самбірської бригади заняли місто Васильків та забрали в полон около 300 большевиків-китайців. В той спосіб проломано останню большевицьку оборонну лінію в районі Глевахи-Васильків й промощено шлях на Київ. На другий день рано до Глевахи прибув сам Гол. Отаман Петлюра, оглянув боєвище й казав собі подати спис старшин і стрільців II-го куріня, що спеціяльно визначились у вчерашнім бою, щоб їх відзначити. В міжчасі наспіли свіжі прикази до дальшого наступу, тимразом уже на сам Київ. 8-ма Самбірська бригада мала йти на Демидівку і товаровий двірець в Києві. По коротких й удачних боях ця ціль була осягнена. В дні 30 серпня 1919 р. вечером ми заняли Демидівку і товаровий двірець та забрали в полон понад 1000 большевиків, а між ними большевицького команданта дивізії. Умучені й вичерпані тяжкими боями й маршами ми відпочивали тріюмфуючи. Вечір був на причуд гарний й спокійний, хоч час до часу большевики обстрілювали нас далеконосною артилерією за Дніпра. — В ночі ми одержали приказ з корпусної команди такого змісту:

Завтра, то є 31 серпня 1919 р. в год. 9-тій перед полуднем відбудеться парадний в'їзд Головного Отамана Петлюри до Києва. В тій цілі всі бригади III-го корпусу мають висилати в год. 5-тій рано на головний двірець в Києві по одному найліпшому куріневі і одній батерії в цілі сформування парадної бригади для повитання головного Отамана й в маршу до Києва. Командантом цеї бригади назначується сотн. Осипа Станіміра, команданта II-го куріня 8-мої бригади, який особисто має зголоситись в команді корпусу по дальші прикази. — Постій 30 серпня 1919 р., — Корпусна команда.

За якої півгодини наспів другий приказ з команди 8-мої бригади. По думці цього приказу I-ший курінь пор. Тарнавського, III-тий курінь сотн. Бізанца і IV-тий курінь пор. Підгірного Миколи мають остати на занятих позиціях, а до Києва мають негайно висилати патрулі і ними обсадити: I-ший курінь — зводний міст на Подолі, III-тий курінь — Городську Думу і Арсенал, IV-й курінь міський театр і залізничий міст на Дніпрі. — Сотн. Станімір з II--гим курінем має завтра, 31 серпня в год. 5-тій рано з'явитись на головнім двірці і там зголоситись в корпусній команді по дальші прикази щодо в'їзду Головного Отамана до Києва. — Постій 30 серпня 1919 р. 8-ма бригада.

Згідно з тим приказами мій курінь прибув 31 серпня в год 5-та рано на головний двірець і я зголосився в команді корпусу. Тут застав я полк. Вольфа, команданта II-го корпусу, що заступав ген. Кравса, команданта Армейської Групи — Київ, що був саме тоді на нараді в штабі Гол. Отамана. Полк. Вольф заявив мені коротко, що справа творення парадної бригади не актуальна, бо в'їзд Гол. Отамана до Києва відкликаний і що вже наспіли нові прикази. За хвилю з'явився його шеф штабу майор Льонер й видав прикази, щодо дальшої обсади цілого Києва, а саме: 8-ма Самбірська бригада має сейчас обсадити: II-гим курінем сотн. Станіміра Городську Думу й Головну Пошту, III-м курінем сотн. Бізанца арсенал, I-шим курінем пор. Тарнавського оба зводні мости на Дніпрі, а IV-тим курінем пор. Підгірного міський театр й товаровий двірець. По думці приказу, я відійшов з крінем до місця призначення в напрямі Городської Думи.

Хоч було дуже рано, Київ, що мабуть не спав, вспів уже прибратись у святочні шати. З вікон звисали різнобарвні килими, на дахах повівали синьожовті прапори, а на бальконах тут і там видно було портрети Шевченка чи Гол. Отамана Петлюри, прикрашені зеленню і відповідними написами. На вулицях і у вікнах камяниць повно народу. Нас засипано з усіх сторін цвітами, а радісним окликам „Слава Україні", „Слава Галичанам", Хай живе Гол. Отман Петлюра" і т. п. не було кінця. З тяжким трудом ми добились на Софійську площу. Під памятником Богдана Хмельницького уставилась команда 8-мої бригади на чолі з майором Гофманом. — Ми відбули почесний похід й подались в низ до Городської Управи. Тут застали ми таку картину. Вся площа перед Думою, всі дооколичні вулиці й обширний Хрещатик були завалені різнобарвним народом. Цілість представляла собою одно велике людське муравлище, що колибалось на всі боки. Вкінці ми осягнули свою ціль; прийшли під городську Думу. Розентуязмована публика заворушилась. Понеслись грімкі-бадьорі оклики на честь України, Головного Отамана Петлюри й Галицької Армії. Мене стягнено з коня й на руках занесено до Городської Думи. Тут уже радила Городська Управа, очікуючи нової влади Головного Отамана Петлюри. Я видав відповідні прикази щодо обсади і вивісив на бальконі Думи великий курінний синьо-жовтий прапор та примістив його в середині між двома меншими прапорами, що вже там повівали. Понеслось грімке, трикратне „Слава Україні!" і Київ, столиця України, став справді наш.

Осип Станімір,
б. сотник УГА.

СПІЛЬНА ЗАЯВА

З ГРОМАДСЬКИХ НАРАД З.У.А.Д.КОМІТЕТУ В СПРАВІ ПЕРЕСЕЛЕНЧОЇ АКЦІЇ.

Громадяни, зібрані на спільних нарадах, скликаних Злученим Українським Американським Допомоговим Комітетом у Филаделфії, дня 27-го серпня, вислухавши звітів місцевого і европейського директорів цього Комітету, д-ра Володимира Галана і адв. Романа Смука, в справі переселенчої акції та обміркувавши її основно, стверджують, що:

1. Злучений Український Американський Допомоговий Комітет робить всі потрібні заходи і докладає всіх зусиль для якнайповнішого використання нового іміграційного закону для українських скитальців;

2. З огляду на обставини та недостачу фондів, успішне завершення цеї акції залежить тепер від всебічної допомоги нашого громадянства.

Обговоривши справу, зібрані рекомендують ЗУАДКомітетові:

1. Встановити відповідні квоти, скільки котра з наших громад повинна прийняти нових імігрантів та заопікуватися ними;

2. Встановити відповідні квоти грошей, що їх повинна зібрати кожна з наших громад на цілі допомогової і переселенчої акції;

3. Звернути окрему увагу на приміщення нових імігрантів по таких місцевостях, що ще не є під цим оглядом перетяжені та в яких легше дістати мешкання і працю;

4. Робити дальші заходи для поширення і скріплення співпраці всіх наших громадських центральних і місцевих організацій в справах допомоги в переселенчій акції.

Зі свого боку зібрані зобов'язуються:

1. Одностайно і всебічно піддержати переселенчу акцію ЗУАДКомітету, використовуючи до цього свої організаційні апарати і впливи та свої пресові органи;

2. В справі допомоги переселенчій акції змагати до якнайповнішої координації своєї праці і співпраці;

3. Звернутися окремими закликами до членів поодиноких організацій, рекомендуючи їм якнайповнішу піддержку переселенчої акції ЗУАДКомітету.

Филаделфія, 27. серпня 1949.

Д-р Лука Мишуга, предсідник нарад; **д-р Павло Дубас,** секретар; **д-р Володимир Ґалан,** екзек. директор ЗУАДКомітету, **адв. Роман Смук,** директор европейської місії ЗУАДКомітету.

УЧАСНИКИ НАРАД: **Володимир Бакад** (Ню Йорк), **Антін Батюк** (Скрентон), **Іван Волянський** (Клівленд), **адв. Микола Гаврилко** (Ню Йорк), **Антін Драган** (Ню Йорк), **Іван Дужанський** (Шикаґо), **Михайло Елко** (Филаделфія), **Роман Іщук** (Филаделфія), **Богдан Катамай** (Филаделфія), **д-р Роман Криштальський** (Питсбурґ), **Олена Лотоцька** (Филаделфія), **Честер Монастирський** (Аліквіпа), **д-р Володимир Пушкар** (Филаделфія), **Данило Слободян** (Елизабет), **Степан Слободян** (Филаделфія), **Роман Слободян** (Елизабет), **Олена Штогрин** (Филаделфія), **Степан Шумейко** (Нюарк), **Теодор Шумейко** (Нюарк).

В Золотоверховому Києві

(Докінчення зі стор. 2-гої).

не бажає для себе, тільки волі, якою втішаються і всі інші народи світу.

„Слава Україні! Слава Українській Армії!" — лунало з усіх усюдів. Чи могла бути краща нагорода для бойовиків, як почути такі слова! І ще кричали сотні тисяч киян, це воскресша слава гомоніла по вулицях Києва, що сотні літ прожив під московським ярмом мріючи про свою славу, про українську державу.

Після почетного ходу наш самбірський курінь пішов на стоє становище і обсадив Київську Думу, а моя сотня зайняла будинок Головної Пошти. На Думі вивісили український державний прапор, а населення Києва продовжувало по площах і вулицях своє радісне свято визволення, весело гуторячи з українськими вояками. Там витягнено з льоху криваву чекістку і населення хотіло її злінчувати, та військова команда взяла її в свою опіку. Деінде відкрили льох в домі Чрезвичайки, де знайдено змасакровані тіла жертв тієї кривавої інституції. Це вже кінчалося свято, а зачиналися звичайні революційні будні.

А ті будні зовсім не були такі радісні, як парадний марш вулицями Києва. Денікінські війська підійшли вже до Слобідки, станули на східному березі Дніпра і почали влазити до Києва. Пополудні з'явилася Денікінська делегація з полковником на чолі та домагалася, щоб на Думі вивішено поруч українського і московсько-царський прапор. Команда куреня була збентежена, бачила денікінців у Києві і не мала жадних пояснень в цій справі від вищої команди. Згодом і частина київської публики домагалася царського прапору на Думі. І команда куреня його вивісила. Та не висів він там довго, бо Хрещатиком ішов парадним маршом Запорізький Корпус. Коли він побачив російський прапор на Думі, маршова колона задержалася і перед Думу приїхала на конях делегація, та домагалася скинення російського прапора.

Після довших переговорів з командою куреня скинено російський прапор і тоді Запорізький Корпус продовжував свій парадний марш. Я стояв ввесь той час під бальконом Думи, а на площі були десятки тисяч народу. Я й сам зачав був розмову з якимсь денікінським старшиною, бо чув, що він нарікає на „галичан", що вони зайняли Київ.

Якби ви були не здобули Києва, то ви були б ще хто зна де, бо ворог утікаючи перед нашою армією, відчинив вам шлях зі сходу на Київ.

— Нет! Дінікін має велику армію, він за місяць буде у Москві! А чого ви, здесь шукаєте? Ви галічаци, австріяк, а здесь Расія,

— Ви чули, як кияни, вітали нас могутнім „Слава", і „Слава Українській Армії!"

— Не „кияни", а „кієвляни" — поправив мене денікінець.

— А як писав літописець Нестор, „кияни", чи „кієвляни" — запитався я свого розмовника.

„Славно! Славно!" — загукали українці з товпи, що прислухувалися нашій суперечці.

Та в тому саме моменті впали в сторону Думи перші стріли. Це стріляли денікінці, що влізли до недалекої камениці. Після перших стрілів посипалися дальші і кілька десятитисячна товпа кинулася в розтіч. Втікали, хто куди міг.

Я прикуцнув за памятником Богдана Хмельницького і, коли пізніше, як втихли стріли, підніся, то бачив, що площа була пуста, людей немов хтось вимів мітлою, тільки козаки на Хрещатику тягнули взад гармати Запорізького Корпусу.

Так закінчився парадний день українських армій у Києві. До Думи приїздив командант корпусу зі своїм шефом штабу. Вони їздили на переговори з Денікіним і нам казали стояти дальше в Думі і на пошті. Ми були вояки і слухали наказу своєї команди. Інші частини на свою власну відповідальність вицофалися з Києва після того непорозуміння з прапорами. Пізніше вони відійшли ще дальше, аж на станцію Попельна, бо з Денікіном не можна було дійти узгляду до жадного почесного порозуміння. Українські бригади розпочали бій також із білими москалями. Росіяни не бажали волі, тільки несли нове поневолення народам, що мусіли жити в царській тюрмі народів.

А ку були наслідки того російського імперіялізму? Вже в грудні в Києві були знову большевики, що панують там і досі.

„А що сталося з нашими частинами, що були в Думі і на пошті", — спитається, може, цікавий читач.

Ми доночовували ніч вже на східньому березі Дніпра, в дорозі до табору полонених у Дарниці...

Що ж, раз на возі, раз під возом. Тепер ми знову під возом, в Бозі надія, що вилізимо ще й на віз!

З ЖИТТЯ ГРОМАД І ОРГАНІЗАЦІЙ

НЮАРК, Н. ДЖ.

Перші Збори Спілки Української Молоді.

Важко перерахувати всі ті труднощі, що їх пережила й переживає українська еміграція, в тому числі й українська молодь. Кінчається одно лихо, наступає друге. Безліч перешкод на шляху до творчого росту й творчої праці.

Але українська спільнота, зокрема її передова частина — молодь, свідома своїх великих завдань і обовязків перед поневоленою Батьківщиною, завжди, скрізь і за найгірших обставин переборювала безліч труднощів і перешкод, невтомно працюючи для добра й блага України.

Українська молодь, наші юнаки й юначки, разом зо своїми батьками й матерями, не йшли на чужину з сподіванням зустрічі щастя й розкіш. Ми знаємо, що перед нами твердий, тернистий шлях, що нас чекає велика праця й важке життя. Тому в нас немає розчарувань, немає розпачі й зневіри.

Оцих кілька завдань стали основою Перших Основних Зборів Спілки Української Молоді (СУМ), що відбулися 6 серпня 1949 р. в салі Чорноморської Січі в Нюарку, Н. Дж.

СУЛ — являється непартійною, але глибоко ідейною, соборницькою організацією, що обєднує молодь і юнацтво від 10-ти років життя. СУМ виникла з невідклічних потреб Української Самостійницької Ідеї на сьогоднішньому етапі — виховати відданих Синів України Українського Народу, дотримуючись гасла: „Бог і Батьківщина". СУЛ буде стреміти до обєднання й співпраці всієї української молоді в один, міцний моноліт, незалежно від її матеріяльного, релігійного, чи станового походження та незалежно від цього, коли вона прибула на терен ЗДА. Тому Сумівці, вся молоде, не гайте часу й приступайте до творчої праці в рядах СУМУ!!!

Такий вигляд мали вже перші Основні Збори. Тут ми бачимо молодь Східних і Західних Земель України. Молодь і старші громадяни греко-католицької і православної віри спільно бажають успіху новозорганізованому осередкові. На салі бачимо побіч громадян нової імміграції теж і представників раньшої імміграції ЗДА. Одні й другі дають згоду допомагати молоді всіми можливими середниками й засобами й рівночасно вважають за доцільне активно співпрацювати з молоддю в деяких органах, та висловлюють свої думки в тому напрямі, що СУМ переборе всі трудноіці й перешкоди, в скорому часі навяже близці молодечі звязки з молоддю давнішої еміграції й тим самим виявиться зі своїх зобовязань.

Всі ті думки піднесені, як і у виголошеному рефераті: „Ідейно-моральні засади Спілки Української Молоді", так і в окремих виступах, ясно й однозгідно були підчеркнені як дуже важні й конечні до зреалізування нашої Великої Мети. Виявилося, що така однозгідна співпраця є дійсно можлива й напевно дасть гарні успіхи для нашої справи.

Рівночасно Комітет Осередку закликає всіх СУМ-івців, що бажають вступити до Спілки Української Молоді, голоситися на адресу секретаря: Богдан Кульчицький, 109 Prince St., Newark, N. J. та вписуватися в члени. Коли на дальше відділених фармах знайдеться група молоді, будемо стреміти створити окремі ланки, гуртки, чи окремо індивідуально тримати звязок. Будемо старатися спільними силами допомогти здійсненню нашої найбільшої ідеї: визволення українського народу і заіснування вільної й самостійної України.

Склад керівних органів:

Управа: Н. Басняк, голова; М. Кормило, містоголова; Б. Кульчицький, секретар; А. Бедрій, культурно - виховний референт, М. Семанишин, спорт-реф.; Б. Підлуський, ор. реф.; Л. Сольчаник, жін. реф.; члени заступники: В. Кульматицький й А. Стецишин. Контрольна Комісія: о. М. Щудло, голова; Ю. Дорошенко, містоголова; В. Пришляк, член, М. Базилюк, член. Товариський суд: Е. Бедрій, голова; Р. Надберезний, містоголова; члени: Я. Дзера, Р. Филипський.

Учасник.

ПОПРАВКА В ЗВІТІ З ПОСВЯЧЕННЯ ШКОЛИ В ДЖЕРЗІ СИТІ

У звіті з посвячення української-католицької парафіяльної школи в Джерзі Сіти зайшла помилка при домашній, з чого вийшло непорозуміння. На 4 сторінці вчорашнього видання випала лінійка, в якій було сказане, що в обіді, який уладжено після молебня, вигошено багато промов, між якими першою була промова... „При кінці помилково згадано учительок, які ведуть школу. Там будуть учити СС. Василіянки, які саме переводять записи.

РУНДШТЕД ОБОРОНЯЄ МАНШТАЙНА

Гамбург, 30 серпня. В процесі проти колишнього гітлерівського маршала фон Манштайна, який відповідає перед британським військовим трибуналом за поповнені ним воєнні злочини, прочитано вчора заяву маршала Рундштедта, який всю вину перебирає на себе, стверджуючи, що Манштайн виконував тільки його накази.

КОШТИ СЛІДСТВА НАД БІ-36

Вашингтон. — Кошти слідства, веденого в сенаті над замовленням бомбардувальників марки Бі-36 досягнули досі суми $100,000. Видатки ще зростуть, бо слідство формально не замкнене, хоч виявилося, що воно було заряджене без підстати на анонімний донос одного вищого урядовця.

СОВЄТИ НЕ ДОЗВОЛЯЮТЬ НА ВІДВІДИНИ АМЕРИКАНСЬКИХ „ЗАКЛАДНИКІВ"

Берлін, 2 9серпня. Остаточно встановлено, що двох американських юнаків, які були заарештовані совєтськими властями ще на початку цього місяця, задержано в совєтській тюрмі як закладників за трьох совєтських дезертирів. Совєтський командант повідомив, що він звільнить заарештованих тільки під умовою, що американці видадуть трьох дезертирів. Американський командант відповів, що йому нічого не відомо про приявність цих совєтських військових втікачів в американській зоні, але обіцяв справу провірити. В міжчасі Совєти відмовилися теж дозволити на будь-які відвідини заарештованих юнаків.

ЗБОРИ ВІДДІЛІВ У. Н. СОЮЗУ

ФИЛАДЕЛФІЯ, ПА. — Місячні збори Тов. „Дністер", від.430 відбуватимуться на протязі цілого року в третю пятницю кожного місяця, а саме: 19-го серпня, 16-го вересня, 21-го жовтня, 18-го листопада і 16-го грудня, все в годині 7:30 вечером, в домі Українського Клюбу, при 23-тій і Бравн вул.. Збори назначені до обговорювання обезпеченевих справ і збирання вкладок. Всіх членів проситься о обовязкову участь в Зборах, та регулярне вплачування вкладок. Вкладок по домах не будемо колєктувати, тому, що це є велика втрата часу і гроша на подорожі за вкладками. Хто з членів не може прибути на збори, то хай старається присилати свої вкладки до секретаря відділу: Osyp Bakay, 2209 Aspen St., Phila., 30, Pa., однак не дальше як до 25-го кожного місяця. Просимо мати на увазі, що незаплачення владок у призначеному часі, може бути причиною суспензи. — Р. Дяків, предс.; О. Бакай, секр.

ПОСМЕРТНІ ЗГАДКИ

Дня 29. серпня 1949 р. померла в 29. році життя

ЛЮБА ЕМІЛІЯ ЛОГИН,

члениця Тов. Укр. Січ, від. 170 У. Н. Союзу в Джерзі Ситі.

Покійна роджена в Джерзі Ситі. Полишила в смутку батька Осипа, сестри Одарію, Стефанію і Віру та брата Иосифа.

Похорон відбудеться в четвер, 1. вересня, в год. 9. рано, з погребового заведення Івана Ковальчика, 129 Grand St., Jersey City, до церкви св. Петра й Павла при Ґрін і Сусекс ул., де буде відправлена Служба Божа. — В. Й П.!

І. Грабар, секр.

Дня 18. серпня 1949 року помер у 72. році життя

ЕМІЛЬ ОМЕЛЯН,

член Тов. Сокіл, від. 218 У. Н. Союзу в Кемпбел, О.

Покійний походив зі села Вербиця-Угнів, повіт Рава Руська, Зах. Україна. Був одним із перших членів цего Тов. Протягом 39-річного свого членства був багато років урядником. Ніколи не відмовив жертви на просвітні та народні цілі. Був тихої вдачі і за це Покійного всі поважали. Полишив у смутку жену Марію, двох подружених синів: Михайла, що є деректором місцевої школи, і Франка, 3 дочки: Олену і Анну, подружених, і Іванну та 4 внуки.

Похорон відбувся в понеділок, 22. серпня, при участи родини, членів Тов., приятелів і знайомих з дому жалоби до гр.-катол. церкви в Йонґстави д на цвинтар Кальварія. — В. Й. П.!

М. Стахура, секр.

ПОШУКУВАННЯ

ПРОНЮКА СЕМЕНА И ЕВГЕНІЮ з Мацієва, Волинь, що жили в Ню Йорку, шукає дочка о. В. Соколовського. Повідомити:

EUGENIA SOKOLOWSKA-WERES
c/o Mrs. K. Turczin
R. 1, Clayton, Mich.

ПОДЯКА.

Отсим маю шану зложити щиро-сердечну подяку Високоповажаним Паням: П. Білобрам і Е. Угорчак за опіку підчас хвороби моєї дружини, а зокрема п-ні П. Білобрам за ласкаве прийняття нас у свій дім, та матеріяльну допомогу в часі мойого безробіття.

Іван Рудакевич.

ТАРЗАН, ч. 2167. Невидні спостерегачі.

Саме тоді, як Чедвик і Справл везли звязаного мавпочоловіка й убитого Гінкера до міста...

...Джена й Тікар слідкували за колесом авта.

Коли запала ніч, ловці приcтанули табором.

Ведена відблиском таборового вогню, Джена і її любимець приступили ближче й видрапалися на дерево.